

Llums i ombres de Televisió de Catalunya

La idea de crear una televisió pública catalana, ara fa vint anys, va trobar entrebancs que ara semblen increïbles. De la mateixa manera, també va passar amb la distribució del senyal de TV3 al País Valencià i a les Illes Balears. Després de superar tots aquests problemes, però, la cadena ha limitat els continguts a l'àmbit estrictament autonòmic, i ha renunciat, així, a ser el referent televisiu de tots els catalanoparlants.



La joia de la corona

El 10 de setembre del 1983 TV3 emetia per primera vegada, tot i que no ho va fer de manera regular fins quatre mesos després, a partir del 16 de gener del 1984. Aquests inicis encara marquen, avui dia, la pauta de la televisió catalana.

“El teu marit s'està morint i tu, mentrestant, fent el pendó vés a saber on!” Era Jock Ewing, el pare de J. R., el patriarca de la sèrie *Dallas*, que per primer cop es va emetre en català el 10 de setembre del 1983. A TV3. El *coitus* va ser *interruptus*, perquè les emissions regulars no es van iniciar fins al 16 de gener del 1984, però la pica ja es va clavar ara fa vint anys.

Fent arqueologia sobre la televisió catalana es poden llegir actes del Congrés de Cultura Catalana, seminaris a la UAB i trobades de periodistes amb molta voluntat. Alguns, molts, imaginaven fer-se amb el control de TVE – Sant Cugat; d'altres, amb una televisió en castellà i català; i alguns més només en català. De manera paral·lela a tot això hi va haver Miquel Quintana, que va fer la següent reflexió: si l'engegada del diari *Avui* havia funcionat, per què no es podia fer el mateix amb una televisió, privada i en català? Va muntar una gran campanya amb el lema “Volem la ràdio i la televisió catalanes, ara! 1980” i va recollir diners i signatures: 150.000 firmes de catalans, 150 d'ajuntaments i 500 d'entitats. Amb els diners, fins van arribar a comprar un edifici al Tibidabo, l'actual hotel Florida, pensant en l'antena. Però tot plegat va acabar anant-se en orris, abans de començar, amb un escàndol econòmic inclòs.

Mentrestant, ja hi havia una Constitució espanyola i un Estatut català –concreta la primera i ambigu el segon– sobre les possibilitats de tenir televisió catalana gestionada per la Generalitat de Catalunya. Però en les eleccions del 20 de març del 1980 aquesta no va ser una preocupació central de cap partit, almenys si fem cas dels programes electorals publicats per als comicis.

Tot vaixò, amb l'arribada de Jordi Pujol a la Generalitat es van posar a treballar en aquesta línia. L'aleshores conseller de Cultura, Max Cahner, era l'encarregat de negociar amb el director general d'RTVE, Fernando Arias Salgado, “ja aleshores –assegura Cahner– li vaig plantejar que volíem una televisió que parlés de tot, no només de sardanes, i que volíem tenir més d'una emissora”. Paral·lelament, el 3 de desembre del 1981 el Parlament va aprovar una proposició de llei per fer un tercer canal.

Cahner tenia en Agustí Farré la direcció general de mitjans de comunicació, que al gener del 1982 va encarregar a l'empresa CAST i a l'enginyer Jaume Ferrús un estudi inicial per fer la televisió. CAST, explica Ferrús, era un grup d'enginyeries catalanes inspirat des del Departament d'Indústria, ja que l'autonomia permetia una sèrie d'adjudicacions. “Farré –segons Ferrús– em va ensenyar dos folis i em va dir que, amb base a allò, volien fer una tele. Em va fer molta il·lusió.” En tres mesos van tenir enllestit l'informe, que segons Ferrús ja plantejava “fer una televisió nacional comparable a les europees des del punt de vista de l'ambició. Havia de ser una tele substitutiva, no complementària”. Amb l'ajut d'assessors alemanys i francesos, l'equip de Ferrús havia redactat cinquanta folis en què es parlava de tot, des de la política formativa fins a quina infraestructura s'havia d'usar.

Al mes de juny, però, la qüestió de la televisió i la ràdio van passar de Cultura a Presidència; és de dir, de Max Cahner a Lluís Prenafeta. Segons el primer, quan Pujol el va proposar de conseller, ja li havia dit que seria així; segons el segon, el canvi va ser degut al fet que “a Cultura el projecte estava massa encallat per la dinàmica del De-

partament, s'ho miraven amb excessiu burocratisme, per dir-ho de manera suau”.

El gir fort, però, no va ser el canvi de Departament de la Generalitat, sinó l'entrada en joc del periodista Alfons Quintà. Per a molts, l'únic boig capaç de convertir aquell somni en realitat. Encara avui, de fet, sorprèn que Pujol triés un personatge com Quintà, que s'havia destacat a les pàgines del diari *El País* com un acèrrim crític del president, especialment pel cas Banca Catalana. Prenafeta recorda que “Quintà va presentar el millor projecte dels tres o quatre que tenien, i Pujol va ser qui prengué la decisió”. Per a Ferrús va ser Prenafeta mateix el que portà Quintà a l'aventura. Fos qui fos, el cas és que lògicament Quintà va deixar d'escriure a *El País* per començar una nova feina. La seva banya virtuosa es va ficar amb força i decisió i avui tothom li reconeix el mèrit.

Al mes d'agost del 1982 Quintà va ser nomenat director general del projecte del tercer canal. Per sobre tenia Jaume Casajoana, director general de Règim Jurídic de Ràdio i Televisió (després substituït per Pere Cuixart). Casajoana, mort fa uns anys, va ser un home clau, funcionava d'una manera completament diferent de Quintà, era tot el contrari d'ell, i sobretot posava pau en les guerres on hi havia Quintà.

Ferrús explica que Quintà va agafar el projecte de CAST i li va donar un gran impuls, a més d'integrar Ferrús a l'e-



La història de TV3 no es pot deslligar de la figura d'Alfons Quintà, primer director de l'ens.

quip dels pioners. Quintà també hi havia posat el nord-català Renat Grando, periodista de *L'Indépendant* des del 1968 i nét del poeta rossellonès Carles Grando. I també va comptar amb Rosa Maria Calaf per completar aquell equip iniciàtic. “Jo estava treballant –explica Calaf– a l'*Informe Semanal* de TVE i Quintà em va convocar a una reunió amb Pujol per parlar del model de la nova televisió. Ens vam entendre bé en la idea que s'havia de fer un estil nou, alternatiu, en què els informatius havien de ser la columna vertebral de la cadena, que s'havia d'evitar la burocràcia i que el nou canal no es podia mercantilitzar.” Ja

aleshores, assegura Calaf, va deixar clar que un cop engegat el projecte tornaria a fer de periodista d'internacional a TVE. Cosa que no va evitar les suspicàcies en el moment que va decidir plegar, tot just quan el projecte s'iniciava. Calaf ho tenia molt clar, i assegura que els estira-i-arrosses amb Quintà (qui no havia discutit amb Quintà?), tot i existir, no la van condicionar. Ella, però, no va ser l'única de marxar l'any 1983; fins i tot abans va fugir-ne també el cap d'esports Enric Bañeres. Quintà cremava, però alhora era la locomotora que sempre estava en marxa disparada cap al seu objectiu.

Programes que han fet història

En aquests 20 anys, TV3 ha emès multitud de programes de tot tipus. El futbol és el que més audiències ha aconseguit, però també hi ha hagut altres programes que han captat l'atenció majoritària dels catalans, almenys dels del Principat, que és el que reflecteixen les audiències oficials. El punt d'inflexió va ser al 1994, quan l'efecte *Poble Nou* va fer que TV3 superés per primera vegada la Televisió Espanyola en el còmput anual. Abans i després, però, altres programes van sorprendre per la seva novetat i pel ganxo mediàtic dels seus responsables. En fa un

repàs bàsic i oficiós el crític de televisió Josep M. Baget al llibre “*La nostra*”. *Vint anys de TV3*, d'Enciclopèdia Catalana, el qual hem usat per fer aquesta selecció lògicament incompleta.

1984

■ **'Dallas'**. Sèrie nord-americana de l'empresa Lorimar, que va ser el principal esquer de la programació inicial de TV3. Explicava les vicissituds d'una família petrolera de Texas, amb un dolent molt dolent anomenat J. R.. TVE, com la majoria de televisions europees, havia

estat emetent aquesta sèrie, però a Madrid es va decidir acabar just abans d'un episodi en què disparaven contra J. R. TV3 va reprendre aquest episodi per al dia de la inauguració i va continuar la sèrie a partir de les emissions regulars. Es va emetre al 1984 i part del 1985, i un segon bloc de capítols al 1986.

■ **'Gol a gol'**. Programa emblemàtic d'informació futbolística que es va començar a emetre la nit del diumenge 22 de gener del 1984. Eduard Boet i Eduard Berraondo van ser-ne els primers presen-



José María Calviño volia una televisió catalana folklòrica i antropològica.

L'antropologia de Calviño. Paral·lelament al funcionament intern, es va iniciar la defensa als atacs del PSOE al projecte. A àmbit de concepte i de legalitat.

Sobre el concepte, Quintà havia deixat molt clar l'octubre del 1982 que "no volem una televisió casolana i folklòrica que parli de Catalunya des de Catalunya. Volem una televisió professional i institucional que parli de tot des d'una perspectiva catalana". El PSOE, de majoria absoluta recent estrenada, es va apuntar aquestes declaracions de principi i va contraatacar. Al final del gener del 1983, el flamant nou

director d'RTVE, José María Calviño, desembarcava a Barcelona i "recomanava" a la Generalitat que fessin una televisió folklòrica i que "seria absurd comprar programes com *La casa de la pradera* o *Dinastía*". Pujol va respondre amb ironia: "No sé si vol dir que hem d'ensenyar a la gent com es beu amb porró."

Calviño digué que se l'havia malinterpretat, però el remei va ser pitjor que la malaltia: va assegurar que on havia dit folklòrica volia dir antropològica. Ara no només els polítics sinó també els intel·lectuals se sumaren amb força a la protesta.

La televisió volia ser homologable a les primeres d'Europa. Per què, doncs, es va triar un nom com TV3? Ningú no recorda grans discussions sobre el nom, només que es va coure entre Quintà i Prenafeta. El segon assegura que van mirar Televisió Catalana, però ja estava registrada per aquella llunyana iniciativa fracassada. També es va pensar amb altres noms com TV4, TVC o Tercer Canal. Fa setze anys, Humberto Compagnucci, aleshores director artístic de TV3, recordava que el nom "va sortir com a conseqüència o referència a la llei de tercers canals, que donava suport al projecte. El quatre era temptador precisament per tot el contrari, a més de poder-se relacionar millor amb les quatre barres i de deixar un salt o buit entre els dos canals de la Televisió Espanyola". Així, finalment, i apressats per oferir un nom als dissenyadors del logotip, van triar TV3 amb l'afegit de Televisió Nacional de Catalunya. Compagnucci ja va explicar aleshores la caiguda de "Nacional": "El concurs, el va guanyar Ogilvy, i el tres en forma de bandera va fer que la paraula nacional ens semblés redundant o provocativa."

Mentrestant, la televisió catalana es coïa en un edifici del carrer Numància de Barcelona, i s'anava construint el complex de Sant Joan Despí (un cop descartada l'alternativa de l'actual polígon Pedrosa). Precisament les infraestructures d'aquesta televisió nova i moderna van ser l'altre gran repte de

tadors i en la temporada inicial va ser dels programes més vistos. En tots aquests anys TV3 i el 33 han tingut un interès especial amb l'esport en general i sobretot en el futbol. Les retransmissions dels partits sempre han estat els programes més vistos de cada any.

1985

■ **'Arsenal'**. Una de les experiències més innovadores de TV3. Manuel Huerga en va ser el director i realitzador i va aconseguir el premi Laus del FAD al millor vídeo promocional. En destacava una postproducció arriscada

i molt creativa. Tot i no gaudir de grans audiències, *Arsenal* és encara avui un programa mític de TV3.

■ **'Magnum'**. Sèrie d'intriga policíaca amb un toc d'humor sobre un detectiu privat que vivia en la mansió hawaiana d'un multimilionari que no sortia gairebé mai. Completaven el repartiment un pilot d'helicòpters, el propietari d'un restaurant bar de platja i el majordom de la casa del multimilionari. La sèrie va tenir tant d'èxit que TV3 l'ha reposada en diverses ocasions en aquests vint anys.

1986

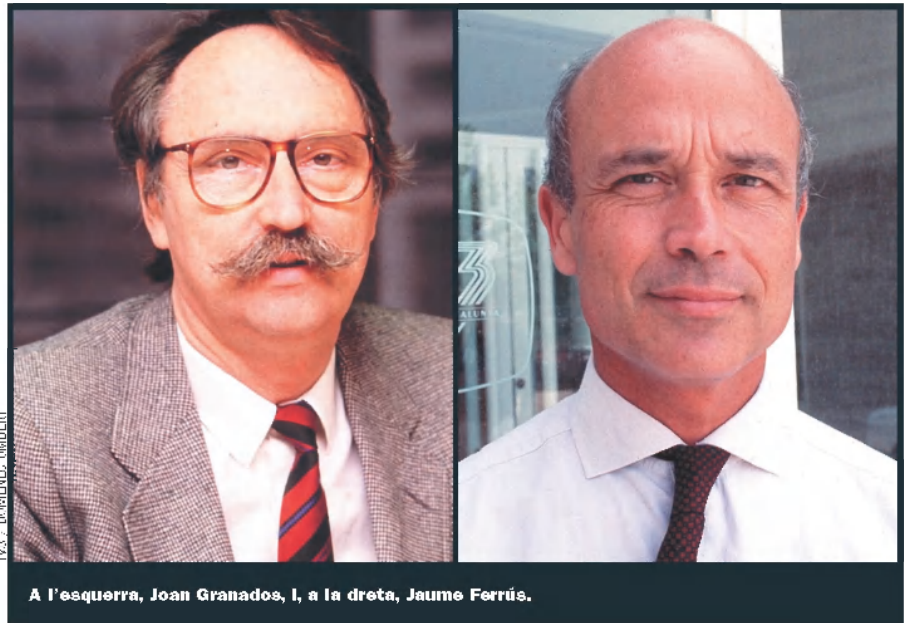
■ **'Vostè jutja'**. Primer programa de Joaquim Maria Puyal a TV3. Va començar al 1985 i es va convertir, amb un any, en un dels de producció pròpia més vistos. Una primera part dramatitzada introduïa els temes que després dues persones defensaven o atacaven com si fossin en un tribunal, amb Puyal de conductor moderador, i l'actor Carles Canut, que feia de Ràfales, un jutge que enllaçava la ficció inicial amb el debat. Se'n van fer 67 edicions.

■ **'Filiprim'**. Primer programa d'humor de producció pròpia. Es feia de di-

TV3 –a banda de reduir a la mínima expressió l'equip de periodistes: amb dues persones, n'hi havia prou, i tots feien de tot–. Televisió de Catalunya va ser la primera emissora que només utilitzava el sistema d'enllaços ENG.

Alegals. En aquests inicis, i tenint en compte que Euskal Telebista ja estava en marxa des de feia uns mesos, el 30 de maig del 1983 el Parlament va aprovar la llei per crear la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV). Aquesta llei es basava en l'Estatut i es va fer sense esperar l'aprovació de la llei del tercer canal que s'havia de fer a les Corts espanyoles. Aquesta alegialtat, a més de ser munició d'alt calibre per als contraris a TV3, produïa situacions esperpèntiques. Cristina Rodríguez, aleshores encarregada de comprar pel·lícules i sèries a les fires internacionals, recorda com “en aquell temps d'il·legalitat no teníem permís d'importació i recordo haver anat a Itàlia a comprar alguna pel·lícula i dur-la cap aquí dins la maleta”, evidentment, de contraban. La llei dels tercers canals no va ser oficial fins al 12 gener del 1984 (amb vot de CiU inclòs a canvi de la promesa legalització de TV3). I la legalització de TV3 no es va publicar oficialment fins al 29 de desembre del 1984.

L'altre cavall de batalla va ser la xarxa d'enllaços. En principi, TV3 podia optar entre crear la pròpia xarxa de reemissors o bé aprofitar la de TVE. Ferrús explica que la idea inicial era l'enllaç espanyol:



A l'esquerra, Joan Granados, i, a la dreta, Jaume Ferrús.

“Els vam demanar d'usar les seves antenes, però ens van dir que no, sortosament, perquè si ens haguessin dit que sí no haguéssim anat tan de pressa com vam anar.” Es va fer una xarxa pròpia amb la compra de terrenys i la instal·lació d'antenes, menys al Tibidabo, que es va arribar a un acord amb Ràdio Barcelona que ja hi tenia un centre emissor.

Però no tothom era d'aquest parer. La socialista Ana Ballebó, membre del Consell de Control d'RTVE, considerava la xarxa pròpia “una animalada”, per la despesa que comportava, evidentment. També Alfonso Guerra aleshores, i encara ara, considerava que era “una bogeria”. Prenafeta creu que “els feia

molta por perquè la televisió va tenir un èxit impactant i sabien que per a les eleccions del 1984 i el 1988 TV3 ens ajudava a guanyar les eleccions d'una manera clara”.

El cas és que les tenses relacions entre els dos governs i l'opinió que tenien a Madrid de com havia de ser TV3 no van ajudar a crear el clima d'entesa. Com tampoc no ho va fer el fet que TVE boicoteés constantment l'entrada de TV3 a la Unió Europea de Radiodifusió (UER), eina bàsica aleshores per obtenir imatges d'arreu del món. TV3, però, va suplir aquestes mancances amb una oficina a París en connexió amb la televisió francesa, que enviava les imatges

Il·luns a divendres abans del *Telenotícies Vespre* i el presentava Josep Maria Bachs, l'etern presentador de concursos. Aquest recull de gags, acudits, actuacions musicals i concursos telefònics va aplegar, al 1987, el 70% de quota de pantalla.

1987

■ **'Bona Cuina'**. Els programes de receptes culinàries han estat una constant a TV3 des que el 5 d'octubre del 1987 es va estrenar *Bona Cuina*. Jaume Pastallé es presentava a un restaurant i introduïa, a força de rodolins, un cuiner que mostrava com preparava un plat. Evidentment

acabava amb l'inici de la degustació del plat pel mateix Pastallé, que per cert va obtenir el premi al millor locutor dels professionals espanyols de la ràdio i la televisió al 1988. Aquest, juntament amb altres programes gastronòmics, ha estat dels pocs de la Televisió de Catalunya que han sortit dels límits catalans.

■ **'Àngel Casas Show'**. El programa d'entrevistes i actuacions musicals per excel·lència de TV3 va començar amb Àngel Casas el 17 de gener del 1984 i es va mantenir fins al 1989. Va assolir el seu moment més àlgid al 1987, quan va superar folgadoament els seus competidors a

TVE. Per primer cop van tenir traducció simultània al català actors com Richard Gere o Rock Hudson. Els programes d'humor de la casa sempre recordaran el dia que l'actriu que feia de Lucy a *Dallas* va caure aparatosament en plena actuació musical, però mantingué la calma i continuà cantant com si res no hagués passat.

1988

■ **'Dilluns, dilluns'**. Programa d'entrevistes en profunditat que es va encarregar a Mercedes Milà. Només se'n van fer vint-i-cinc i es va acabar en part per la seva manca de domini del català, un cri-

fins a Perpinyà i d'allí a Barcelona, o bé des de Madrid a través dels voluntaris catalans usuaris del pont aeri que agafaven els vídeos madrilenys i al Prat buscaven el motorista de TV3 que els duia cap a Numància.

Dia D, de 'Dallas'. El dia 10 de setembre del 1983 es va fer la gran estrena. *Dallas*, Joan Pera i el futbol del Barça contra l'Osasuna van marcar una jornada històrica. També hi va haver moltes salutacions oficials i culturals, excepte la de Josep Tarradellas, que s'hi va negar. Dies abans d'aquesta jornada s'havien rebut amenaces de possibles atemptats, per la qual cosa l'aleshores responsable de seguretat, Miquel Sellarès, va muntar un dispositiu de 38 persones repartides per les instal·lacions de TV3 i els tres repetidors principals. Tots, amb armes llargues. No va passar res, però la demostració de força ja estava feta, i més per defensar el que seria a partir d'aleshores la joia de la corona.

Tot i això els problemes van continuar durant molt de temps. Per exemple, Alfonso Guerra va criticar TV3 per haver emès el programa *Dallas* i no programes de cultura catalana, i fins i tot va arribar a criticar el logotip, del qual va dir "que té la bandera dels EUA a la patilla". De fet, va posar el crit al cel que l'animació s'hagués fet a Luxemburg, sense esmentar que era l'únic lloc en què es podia fer —pels recursos tècnics necessaris— i també la

porta on havia trucat TVE per fer coses similars.

Un altre entrebanc va sorgir al desembre del 1983. Aquell any havia sortit una directiva dels ministeris d'Exteriors i Comerç per la qual es requeria que tot equipament de producció professional de televisió tingués un permís especial. Ferrús recorda que estaven esperant uns mescladors i que aquest permís va endarrerir el lliurament i l'inici de les emissions regulars, que no van començar, finalment, fins al 16 de gener del 1984.

Just tres dies després, Josep Caminal va substituir Pere Cuixart a la direcció general de la CCRTV. Caminal va aguantar les discussions amb Quintà fins al 12 de juny del 1984, en què va dimitir. El seu càrrec, el va ocupar a partir d'aleshores Joan Granados, que fins aleshores havia estat al Consell d'Administració de la Corporació com a membre de CiU. Granados explica que no es va entendre amb Quintà, però li va dir que faria la televisió seguint les línies que Quintà havia marcat: "El potser es pensava que seria director general, però el director general era jo. I quan un director general no s'entén amb un director de la televisió, doncs aquest darrer se'n va. I això és el que va passar." Quintà va ser substituït aleshores per Enric Canals. Granados, però, encara avui reconeix que sense Quintà TV3 no seria com és ara.

En l'inici de la nova època les relacions amb TVE també van millorar. El

10 de desembre del 1986 va ser, de fet, la data clau: la nova directora general d'RTVE, Pilar Miró, es va reunir amb els responsables de la CCRTV. Granados i Miró estaven a punt per sopar i esperaven Canals: "Havíem quedat a les vuit i van passar, les nou, les deu... , va aparèixer prop de les onze, amb un jersei una mica esparracat, i va dir que l'havíem de perdonar, que havia estat en un rodatge i que s'havia allargat. I en aquell moment jo vaig tenir una lipotímia de nervis, no havia dinat ni sopat, i vaig caure. Ella em va agafar, i em va posar a la seva falda per reanimar-me, i quan em vaig revifar em va dir si volíem quedar un altre dia, però jo vaig dir que no. I vam repassar tots els temes i a tot va dir que sí." En aquesta carta als reis hi havia, per exemple, que la instal·lació de l'antena de TVE al Montcaro servís electricitat a la de TV3, que era al costat i que funcionava amb gasoil.

Mirat amb perspectiva, els primers programes queden molt antiquats, però en aquells moments van significar una revolució. Només cal mirar com va reaccionar la televisió pública espanyola i, més tard, les privades. La manera de fer els informatius, l'actitud dels presentadors, la informació meteorològica. Tot era nou i diferent. Fins i tot una cosa tan cabdal com inèdita fins aleshores: començar els *Telenotícies* en punt.

Oriol Cortacans

teri d'exigència que amb els anys s'ha desdibuixat.

■ **'Tres pics i repico'.** Concurs dirigit per Joaquim Maria Puyal i presentat per Antoni Bassas. Era un concurs familiar en què es combinaven preguntes i proves de diversos tipus. En destacà el personatge que feia de valenciana, Vicenteta. Van marcar la línia d'altres concursos, que no van ser mai senzills i que van apostar per augmentar-ne la complexitat, la qual cosa es va donar especialment amb *El Joc del Segle*, del 1991.

1989

■ **'La caixa sàvia'.** Concurs cultural dirigit i presentat per Salvador Alsius que va ser dels primers a emetre's pel Canal 33, el qual tot just va estrenar les seves programacions regulars el 10 de setembre del 1989. La línia cultural del programa era un dels àmbits principals que es volien potenciar amb el 33; l'altre eren els esports i la descentralització. Després s'hi va afegir el component infantil i juvenil i el musical.

■ **'La vida en un xip'.** Retorn de Joaquim Maria Puyal amb un programa innovador a les televisions dels cata-

lans. Començava amb un episodi de la sèrie *La granja*, i després hi havia un col·loqui amb públic, on intervingien especialistes, testimonis i en què s'emetien petits reportatges al voltant dels temes tractats a la sèrie. Al 1992 va ser el dissetè programa més vist de l'any, competint aferrissadament amb el futbol. Se'n van fer 143 programes.

1990

■ **'Betes i films'.** Com en la resta de cadenes en aquells anys, TV3 també va tenir el seu programa de vídeos domèstics en què predominaven les caigudes, especialment de nens. El van